

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ІМЕНІ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО

ТУРКА РОСТИСЛАВ ОРЕСТОВИЧ

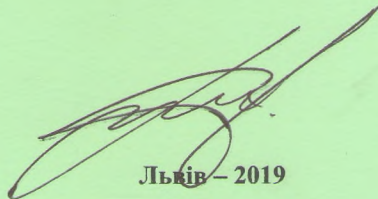
УДК 796.012.3:796.034.2(043)

**АКТИВІЗАЦІЯ ОЗДОРОВЧОЇ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ НАСЕЛЕННЯ
З ВИКОРИСТАННЯМ СПОРТИВНО-МАСОВИХ ЗАХОДІВ
СИСТЕМИ СПОРТУ ДЛЯ ВСІХ**

24.00.02 – фізична культура,
фізичне виховання різних груп населення

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з фізичного виховання та спорту

Львів – 2019

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Львівському державному університеті фізичної культури імені Івана Боберського, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник –

кандидат наук з фізичного виховання та спорту,
доцент

Чеховська Любов Ярославівна,

Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського,

доцент кафедри фітнесу та рекреації

Офіційні опоненти:

доктор наук з фізичного виховання та спорту,
професор

Андрєєва Олена Валеріївна,

Національний університет фізичного виховання та спорту України,

завідувач кафедри здоров'я, фітнесу та рекреації;

кандидат наук з фізичного виховання та спорту,
доцент

Путятіна Галина Миколаївна,

Харківська державна академія фізичної культури,
проректор з науково-педагогічної роботи,

доцент кафедри гімнастики,

танцювальних видів спорту та хореографії

Захист відбудеться 25 жовтня 2019 року о 13 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.829.01 Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського (79007, м. Львів, вул. Костюшка, 11).

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського (79007, м. Львів, вул. Костюшка, 11).

Автореферат розіслано 20 вересня 2019 року.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

А. С. Вовканич

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Використання різноманітних засобів фізичного виховання сприяє профілактиці захворювань, підвищенню працездатності, збільшенню тривалості життя, організації повноцінного дозвілля, боротьбі зі шкідливими звичками, створює умови пізнання власних можливостей і забезпечує оптимальні обсяги рухової активності (О. Л. Благій, О. В. Андреева у співавт., 2011; Н. О. Земська, 2012; О. О. Свириденко, 2013; В. М. Лелека, 2014; М. В. Дутчак, 2015 тощо).

Ситуація, яка склалася в Україні, свідчить, що показники рухової активності населення залишаються на низькому рівні: дві третини українців (66 %) не займаються фізичною культурою і спортом. Серед залучених до рухової активності щодня займаються 8 %, через день – 5 %, кілька разів на тиждень – 11 % і менше ніж раз на тиждень – 9 % осіб (М. В. Дутчак, 2013). До занять фізичною культурою і спортом із достатнім та середнім рівнем оздоровчої рухової активності залучено лише 9 % населення (3 % мають достатній та 6 % – середній рівень оздоровчої рухової активності) (Національна стратегія з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація»).

Вивчали проблему і пропонували шляхи підвищення рівня рухової активності дорослого населення М. І. Лук'яченко (2012), О. М. Вареник (2015), Є. В. Баженов (2015), М. Я. Ярошик (2016), Г. М. Путягіна (2017), О. В. Андреева (2015, 2018), студентів – Н. А. Деделюк (2012), Н. О. Земська (2012), Г. А. Єдинак (2014), Н. Н. Завидівська (2015), М. І. Матвієнко (2017), М. О. Ріпак (2018), школярів – У. С. Шевців (2009), Н. В. Москаленко (2010), В. О. Сутула (2010), Є. Н. Приступа (2012), І. Р. Боднар (2013), А. Б. Мандюк (2017) та ін.

В Україні є значна кількість організацій, основним завданням яких є залучення населення до занять руховою активністю. Зокрема, для розв'язання проблеми залучення різних груп населення до оздоровчої рухової активності в країні на початку 2000-х років розпочалося утворення Центрів фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх», яких на сьогодні функціонує понад 200. Дослідженнями виявлено, що пріоритетним у їх діяльності є проведення спортивно-масових заходів (О. М. Жданова, 2011; М. В. Дутчак, 2013; О. М. Обозна, 2014; О. Ю. Ажиппо, 2016). Також встановлено, що кожного року кількість проведених заходів зростає, зокрема 2014 року було проведено – 56647, 2015 року – 61018 та 2016 року – 65002 заходи (статистичні дані Міністерства молоді та спорту України).

Проблему проведення змагальних заходів, їхню роль у залученні населення до занять спортом вивчав А. Н. Карплюков (2004). Також спортивно-масові заходи досліджували А. А. Красников (2006), О. О. Стрижак (2010), Г. Бартелла (G. Bartella, 2014), С. Шіблі (S. Shibli, 2017), К. Халлманн, А. Зехер у співавт. (K. Hallmann, A. Zehrer, 2017).

Таким чином, склалося очевидне протиріччя, яке полягає у тому, що кількість фізкультурно-спортивних заходів зростає, а відсоток населення, залученого до оздоровчої рухової активності, – низький. У зв'язку із зазначеним, на сьогодні сформувався актуальне науково-практичне завдання щодо обґрунтування умов

використання спортивно-масових заходів у залученні населення до оздоровчої рухової активності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Роботу виконано відповідно до теми 3.9 Зведеного плану НДР у сфері фізичної культури та спорту на 2011–2015 рр. «Удосконалення наукових засад спорту для всіх, фітнесу та рекреації» (номер державної реєстрації 0111U001735) Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту та наукової теми кафедри фітнесу та рекреації Львівського державного університету фізичної культури на 2016–2020 рр. «Технологія залучення населення до оздоровчої рухової активності» (номер державної реєстрації 0117U 003040).

Роль автора як виконавця тем полягає у визначенні актуальності проблеми залучення населення до занять руховою активністю через спортивно-масові заходи у системі спорту для всіх; визначенні мотиваційних пріоритетів учасників спортивно-масових заходів; встановленні стратегії організації системи спорту для всіх; розробленні та обґрунтуванні алгоритму залучення населення до занять руховою активністю через спортивно-масові заходи у системі спорту для всіх, а також нагородженні та аналізі інформації.

Мета дослідження – обґрунтувати умови активізації оздоровчої рухової активності з використанням спортивно-масових заходів системи спорту для всіх.

Завдання дослідження:

1. Узагальнити досвід залучення населення до оздоровчої рухової активності.
2. Визначити особливості спортивно-масових заходів системи спорту для всіх.
3. Визначити мотиваційні пріоритети до рухової активності учасників спортивно-масових заходів системи спорту для всіх.
4. Встановити стратегію організації системи спорту для всіх щодо залучення населення до оздоровчої рухової активності.
5. Розробити алгоритм залучення населення до систематичних занять оздоровчою руховою активністю та визначити його проектну ефективність.

Об'єкт дослідження: оздоровча рухова активність населення.

Предмет дослідження: спортивно-масові заходи системи спорту для всіх.

Методи дослідження:

1. Аналіз, систематизацію, порівняння, узагальнення відомостей наукової та методичної літератури, інформаційних джерел інтернету використано для вивчення стану залучення населення до занять руховою активністю через спортивно-масові заходи.
2. Метод опитування (анкетування, інтерв'ювання) застосовано для визначення мотиваційних пріоритетів учасників спортивно-масових заходів до занять руховою активністю.
3. Структурно-функціональний аналіз використано для вивчення документів організаційного регламентування діяльності організації системи спорту для всіх.
4. Метод експертного оцінювання використано для визначення ступеня важливості чинників впливу, їх спрямованості на проведення спортивно-масових заходів та залучення населення до систематичних занять руховою активністю.

5. SWOT-аналіз застосовано для встановлення сильних і слабких сторін, можливостей і загроз у діяльності організацій системи спорту для всіх з проведення спортивно-масових заходів.

6. Математико-статистичні методи обробки одержаних даних використано для опрацювання отриманих результатів дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів:

- *уперше* встановлено стратегію діяльності організацій системи спорту для всіх з урахуванням сильних і слабких сторін, можливостей і загроз їх зовнішнього і внутрішнього середовищ та запропоновано умови її ефективної реалізації;

- *уперше сформовано та обґрунтовано* чинники, що сприяють чи перешкоджають залученню населення до оздоровчої рухової активності через участь у спортивно-масових заходах, перелік яких складається з чотирьох блоків: чинники внутрішнього середовища підготовчого етапу, реалізаційного етапу, підсумково-звітнього етапу проведення спортивно-масового заходу, чинники зовнішнього середовища;

- *уперше обґрунтовано* алгоритм залучення населення до занять руховою активністю через спортивно-масові заходи системи спорту для всіх та встановлено проектну ефективність запропонованих розробок;

- *удосконалено* інформацію щодо особливостей спортивно-масових заходів системи спорту для всіх;

- *удосконалено* теоретичні відомості щодо мотивації учасників спортивно-масових заходів системи спорту для всіх;

- *набули подальшого розвитку* дані про шляхи залучення населення через спортивно-масові заходи до систематичних фізкультурно-оздоровчих занять.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні алгоритму залучення населення до рухової активності в системі спорту для всіх, що базується на удосконаленні процесу організації та проведення спортивно-масових заходів та відповідає етапності проведення спортивно-масових заходів; поділі діяльності із залучення населення до рухової активності через спортивно-масові заходи на два паралельно-послідовні процеси: залучення до систематичної рухової активності та залучення до участі в спортивно-масовому заході.

Результати дослідження впроваджено в діяльність Львівського обласного центру фізичного здоров'я населення (ЛОЦФЗН) «Спорт для всіх», громадської організації (ГО) «Об'єднання «Самопоміч» і громадської організації «Здорове місто» та в освітній процес студентів закладів вищої освіти, що підтверджено актами впровадження.

Особистий внесок дисертанта. Автор здійснив постановку проблеми, сформував мету і завдання, дібрав відповідні методи для їх розв'язання, проаналізував та узагальнив дані наукової та методичної літератури. Провів комплексне дослідження впливу спортивно-масових заходів на залучення населення до рухової активності, виконав статистичне опрацювання отриманих результатів, їх інтерпретацію, сформулював висновки та оформив дисертаційне дослідження. Впровадив результати дослідження у практику.

У спільних публікаціях дисертантові належить формулювання методологічної основи дослідження, аналіз та узагальнення основних результатів, збирання емпіричних даних, їх статистична обробка та інтерпретація результатів.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати оприлюднено на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях: «Молода спортивна наука України» (Львів, 2013; 2014); «Молодь та олімпійський рух» (Київ, 2013; 2019); «Молодежь – науке. Актуальные проблемы теории и методики физической культуры и спорта» (Мінськ, 2013); «Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення» (Львів, 2014; 2016; 2018); на засіданнях кафедри фітнесу та рекреації, звітних наукових конференціях викладачів та аспірантів Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського.

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи викладено в 11 статтях, з них шість опубліковано у наукових фахових виданнях України, одну – у закордонному виданні, внесеному до наукометричної бази Scopus, чотири – в інших виданнях. П'ять публікацій виконано одноосібно.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, переліку умовних скорочень, вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Робота, викладена на 247 сторінках, містить 36 таблиць, 38 рисунків, 23 додатки. Список використаних джерел становить 220 пунктів, 26 з яких написані латиницею.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми, подано зв'язок дисертаційного дослідження з науковими програмами, планами й темами; визначено мету, об'єкт і предмет; сформульовано завдання дослідження; обґрунтовано методологічний апарат дослідження; подано положення наукової новизни та практичної значущості отриманих результатів; розкрито особистий внесок дисертанта; описано сферу впровадження результатів дослідження та вказано кількість публікацій.

У першому розділі «**Умови залучення населення до оздоровчої рухової активності**» на основі аналізу наукової і методичної літератури та інформаційних джерел інтернету встановлено, що удосконалення процесу залучення населення до фізкультурно-оздоровчих занять через спортивно-масові заходи досліджено лише фрагментарно (А. Н. Карплюков, 2004; В. Л. Дементьев, 2008; Т. В. Плаганюк, 2008; В. В. Золочевський, 2009; В. В. Жуков, 2013). Разом з тим спортивно-масові заходи вважають невід'ємним компонентом процесу залучення населення до оздоровчої рухової активності (Н. І. Ченишевич, 2012; А. В. Зінюк, 2013; А. М. Зенкова, 2013).

З'ясовано, що більшість інформації щодо змісту спортивно-масових заходів присвячено особливостям проведення змагань із видів спорту (І. Я. Томашевський, 2010; А. М. Зенкова, 2013; В. М. Марчук, 2017), а особливості використання їх задля залучення населення до оздоровчої рухової активності досліджено епізодично (О. О. Стрижак, 2010; G. Bartella, 2014; K. Hallmann, A. Zehrer у співавт., 2017). Саме тому особливий науковий інтерес викликає наукове обґрунтування цього процесу.

У другому розділі «**Методи та організація дослідження**» обґрунтовано доцільність застосування методів відповідно до мети, завдань, об'єкта та предмета дослідження. Розкрито етапи проведення дисертаційного дослідження.

Під час виконання дисертаційної роботи використано такі методи дослідження: аналіз, систематизацію, порівняння, узагальнення відомостей наукової та методичної літератури, інформаційних джерел інтернету; метод опитування (анкетування, інтерв'ювання); структурно-функціональний аналіз; метод експертного оцінювання; SWOT-аналіз; математико-статистичні методи обробки отриманих даних.

Дисертаційне дослідження проведено трьома етапами.

Перший етап (2011–2013 рр.) передбачав аналіз, узагальнення та систематизацію даних наукової, методичної вітчизняної і зарубіжної літератури, інформаційних ресурсів інтернету про стан проблеми залучення населення до оздоровчої рухової активності в Україні, досвід проведення спортивно-масових заходів системи спорту для всіх та особливості їх впливу на учасників. Конкретизовано мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження. На цьому етапі було проведено анкетування учасників спортивно-масових заходів Львівського обласного центру фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх», громадської організації «Об'єднання «Самопоміч» (n = 286).

На другому етапі (2014–2015 рр.) проведено анкетування учасників спортивно-масових заходів громадської організації «Об'єднання «Самопоміч» (n = 136). Проаналізовано документи організаційного регламентування та специфічні правові акти (статuti та положення про діяльність, положення про проведення змагань тощо), плани та звіти про діяльність організацій системи спорту для всіх; досліджено вплив спортивно-масових заходів на учасників і глядачів щодо залучення до оздоровчої рухової активності.

На третьому етапі (2016–2018 рр.) дібрано та опитано експертів (n = 10). На основі експертного оцінювання здійснено SWOT-аналіз та встановлено стратегію організації системи спорту для всіх. Обґрунтовано та розроблено алгоритм залучення населення до оздоровчої рухової активності, узагальнено результати. Упроваджено результати у практику та сформульовано висновки дослідження.

У третьому розділі «**Спортивно-масові заходи в організаціях системи спорту для всіх**» представлено результати структурно-функціонального аналізу та анкетування учасників спортивно-масових заходів системи спорту для всіх.

Проведено структурно-функціональний аналіз документів організаційного регламентування організацій системи спорту для всіх (Львівського обласного центру фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх», громадської організації «Об'єднання «Самопоміч», установ дитячо-юнацьких та молодіжних клубів (УДЮМК)) за допомогою класифікатора функцій, який дав змогу визначити пріоритетні напрями діяльності та відсоткове співвідношення основних її видів. Це підтверджує дані щодо особливостей діяльності організацій з проведення спортивно-масових заходів. Також встановлено нерівномірність щодо різних видів діяльності організацій системи спорту для всіх. Зокрема, слід зазначити, що деякі види діяльності не знайшли свого відображення в документах організаційного регламентування (табл. 1).

Таблиця 1

Обсяги планування діяльності організацій системи спорту для всіх (%)

Функції	ЛОЦФЗН «Спорт для всіх»				ГО «Об'єднання «Самопоміч»				УДЮМК			
	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
01	10	8	8	8	-	-	-	-	7	7	8	6
02	36	26,5	27	31	31	32	32	31	16	16	17	18
03	3	24	17	15	-	-	-	-	16	16	18	15
04	22	26,5	30	28	9	8	8	9	29	27	29	29
05	-	-	-	-	-	-	-	-	7	7	5	7
06	-	-	-	-	30	32	31	31	4	6	4	4
07	-	-	-	-	-	-	-	-	6	8	6	4
08	13	5	8	8	-	-	-	-	4	2	4	6
09	10	5	5	5	30	28	29	29	7	8	7	5
10	6	5	5	5	-	-	-	-	4	3	4	6

Примітки: 01 – планування діяльності;

02 – організація та проведення масових заходів фізкультурно-оздоровчого спрямування;

03 – організація та проведення масових заходів спортивно-оздоровчого спрямування;

04 – науково-методичне та програмне забезпечення діяльності;

05 – робота з кадрами;

06 – проведення фізкультурно-оздоровчої діяльності з населенням;

07 – мотивація;

08 – зміцнення і розвиток матеріально-технічної бази;

09 – співпраця з зацікавленими організаціями;

10 – контроль діяльності.

Результати проведеного аналізу документів планування та звітності дали змогу визначити відсоткове співвідношення заходів спортивно-оздоровчого та фізкультурно-оздоровчого характеру та встановити призначеність спортивно-масових заходів для учасників певних вікових категорій. Тож ми з'ясували, що спортивно масові заходи здебільшого проводять для дітей та молоді (ЛОЦФЗН «Спорт для всіх» – 54,0 %, ГО «Об'єднання «Самопоміч» – 95,5 %, УДЮМК – 100 %).

Результати соціологічного опитування учасників спортивно-масових заходів (n = 422) підтверджують дані досліджень інших авторів, що спортивно-масові заходи є дієвим засобом залучення населення до оздоровчої рухової активності. Ствердну відповідь зазначили 91,0 % респондентів. Після проведеного спортивно-масового заходу у 80,0 % опитаних виникало бажання більше дізнатися про користь занять руховою активністю, а у 20,0 % – готовність розпочати систематично нею займатися.

Аналіз відповідей респондентів дав змогу визначити популярні серед населення (молодіжного, першого та другого періодів зрілого віку) види оздоровчої рухової активності, серед яких спортивні ігри, біг та силові види фізичних вправ.

З'ясовано, що результатом відвідування спортивно-масового заходу стало бажання більше дізнатися про користь від занять руховою активністю – так відповіла переважна більшість респондентів (75,2 % молодіжного віку, 80,0 % першого періоду та 83,0 % другого періодів зрілого віку). Проте вирішила займатися руховою активністю значно менша частина респондентів, зокрема 24,8 % – молодіжного віку, 20,0 % – першого та 17,0 % – другого періодів зрілого віку.

Окрім того встановлено мотиваційні пріоритети учасників спортивно-масових заходів. Так, респонденти молодіжного та першого зрілого віку назвали головним мотивом участі в заняттях руховою активністю «підвищення рівня розвитку фізичних якостей», а респонденти другого періоду зрілого віку – «задоволення потреби в рухах».

Респонденти, котрі не займаються руховою активністю, головною причиною називають відсутність вільного часу. Порівнюючи відповіді респондентів, можна констатувати, що ієрархія причин зберігається у тих, які відвідали і які не відвідали пробне заняття. Проте зауважимо, що кожний окремий варіант відповідей має різне значення для опитаних. Особи, які не прийшли на пробне заняття, у 65,0 % відповідей зазначили причиною «відсутність вільного часу», а 20,0 % – «високу вартість послуг». Ті, які відвідали пробне заняття, причину щодо відсутності вільного часу називали у 44,0 % відповідей, а причину щодо вартості послуг – у 35,0 % відповідей.

У четвертому розділі «Спортивно-масові заходи у залученні населення до оздоровчої рухової активності» визначено чинники, що сприяють чи перешкоджають залученню населення до оздоровчої рухової активності, встановлено стратегії діяльності організацій системи спорту для всіх (ЛОЦФЗН «Спорт для всіх», ГО «Об'єднання «Самопоміч», УДЮМК) на основі SWOT-аналізу та розроблено алгоритм залучення населення до оздоровчої рухової активності через спортивно-масові заходи.

Під час вивчення проблеми залучення населення до занять руховою активністю через спортивно-масові заходи сформовано перелік чинників, що впливають на цей процес, який складається з чотирьох блоків:

- чинники внутрішнього середовища підготовчого етапу проведення спортивно-масового заходу;
- чинники внутрішнього середовища реалізаційного етапу проведення спортивно-масового заходу;
- чинники внутрішнього середовища підсумково-звітнього етапу проведення спортивно-масового заходу;
- чинники зовнішнього середовища.

Щоб оцінити вплив цих чинників на діяльність організацій системи спорту для всіх та на процес залучення населення до занять руховою активністю через спортивно-масові заходи, ми скористалися допомогою експертів.

Аналіз їхніх відповідей дав змогу визначити чинники та зарахувати до сильних або слабких сторін, можливостей або загроз діяльності організацій системи спорту для всіх. На основі SWOT-аналізу діяльності організацій системи спорту для всіх складено узагальнену SWOT-матрицю, змістовне наповнення якої є в основі встановленої стратегії (рис. 1).

Зовнішні середовище	Можливості: види донесення інформації до потенційних споживачів фізкультурно-оздоровчих послуг; рівень здоров'я населення; кількість організацій, що надають ФОП	Загрози: платоспроможність населення; агітаційно-пропагандистська робота, реклама, рівень зацікавленості населення фізкультурно-оздоровчими послугами
<p>Внутрішні середовище</p> <p>Сильні сторони підготовчого етапу: забезпечення інвентарем та підтримка технічного стану мисць проведення СМЗ; розширення сфери спілкування, інтелектуального збагачення та ін.; дотримання порядку та забезпечення безпеки</p>	<p>Поглибити співпрацю з організаціями, що надають фізкультурно-оздоровчі послуги, таким чином розширити можливість матеріально-технічного забезпечення</p>	<p>Використати розширення сфери спілкування учасників та глядачів задля підняття рівня їх зацікавленості ФОП. Надати інформацію агітаційно-пропагандистського спрямування, використувочучи урочисте відкриття СМЗ</p>
<p>Сильні сторони реалізаційного етапу: проведення урочистого відкриття СМЗ; залучення якомога більшої кількості учасників СМЗ; розширення сфери спілкування, інтелектуального збагачення та ін.</p> <p>Сильні сторони підсумково-звітнього етапу: формування підсумкової інформації у ЗМІ; узагальнення поточних протоколів, підготовка звіту; аналіз роботи організаційного комітету</p>	<p>Забезпечити СМЗ різними формами інформаційної підтримки пропагандистського характеру задля переконання населення у необхідності занять РА</p>	<p>Використати розширення сфери спілкування учасників та глядачів задля підняття рівня їх зацікавленості ФОП. Залучити волонтерів, створювати соціальні проекти</p>
<p>Слабкі сторони підготовчого етапу: використання реклами; залучення відомих спортсменів, зрзок естради та ін.; організація консультацій фахівців для тих, хто бажає самостійно займатися РА</p>	<p>Використовувати максимальну кількість можливих форм донесення інформації до потенційних споживачів ФОП для широкого висвітлення підсумків проведення СМЗ</p>	<p>Розширити зміст інформації щодо підсумків проведення змагань, окремим пунктом додати блок інформації про користь від занять РА, ведення здорового способу життя</p>
<p>Слабкі сторони реалізаційного етапу: матеріально-технічне забезпечення мисць проведення СМЗ; організація консультацій фізкультурних фахівців щодо можливих мисць та форм занять РА; організація консультацій фахівців для тих, хто бажає самостійно займатися РА</p>	<p>Залучити до співпраці відомих людей (спортсменів, акторів, зрзок естради). Організувати консультації фахівців, запрошуюючи працівників установ, що надають ФОП</p>	<p>Залучити до проведення заходів інші організації системи спорту для всіх. Підняти рівень зацікавленості населення фізкультурно-оздоровчими послугами</p>
<p>Слабкі сторони підсумково-звітнього етапу: аналіз зацікавленості населення у різних видах РА; відсутність джерел інформації; аналіз зацікавленості населення у СМЗ різного спрямування; підведення підсумків проведення просвітницько-пропагандистської роботи</p>	<p>Налагодити співпрацю з організаціями, що надають ФОП для спільного проведення СМЗ, що буде научно демонструвати можливі мисця та форми занять РА для учасників та глядачів цих заходів</p>	<p>Залучити широке коло фахівців для можливості отримати кваліфіковану допомогу учасникам та глядачам СМЗ з питань можливих мисць занять, видів рухової активності</p>

Рис. 1. Матриця SWOT-аналізу діяльності організацій системи спорту для всіх:

СМЗ – спортивно-масові заходи, РА – рухова активність, ФОП – фізкультурно-оздоровчі послуги, ЗМІ – засоби масової інформації

Отримані дані SWOT-аналізу надалі дали можливість розробити алгоритм залучення населення до занять руховою активністю через спортивно-масові заходи системи спорту для всіх (рис. 2).

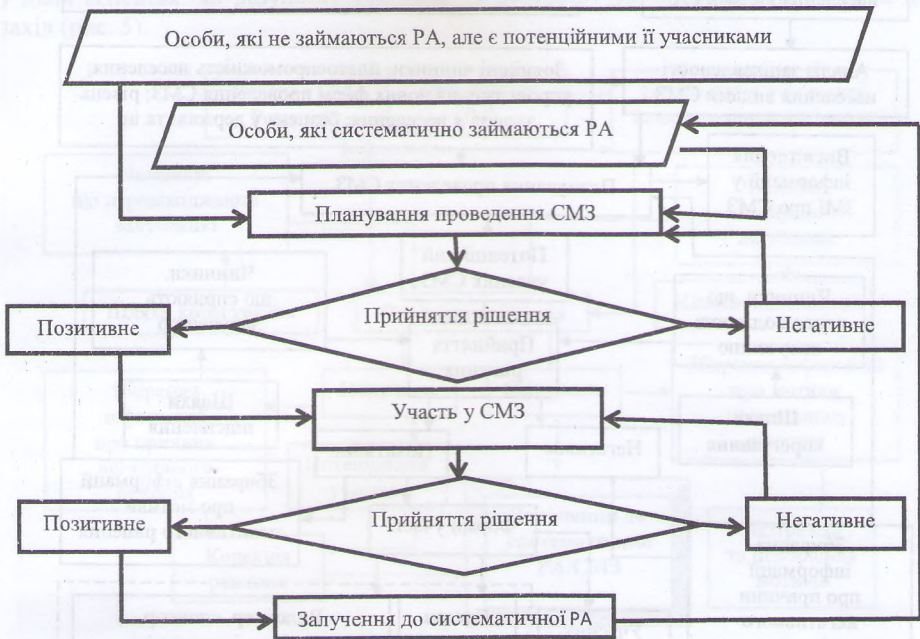

Рис. 2. Схема алгоритму залучення населення до оздоровчої рухової активності через спортивно-масові заходи

Розроблений алгоритм відображає три етапи проведення спортивно-масових заходів (підготовчий, реалізаційний та підсумково-звітний), процеси та ключові елементи кожного етапу і напрями зв'язку між ними. Алгоритм передбачає проходження учасниками певних послідовних кроків, що у кінцевому результаті сприятимуть активізації їхньої рухової активності.

На підготовчому етапі проведення заходу основну увагу слід приділяти особам, які не займаються руховою активністю, але є потенційними її учасниками (рис. 3).

Важливим аспектом підготовчого етапу є висвітлення даних у засобах масової інформації про спортивно-масовий захід. Ця інформація спрямована на потенційних учасників спортивно-масових заходів, які повинні вирішити брати чи не брати участь у спортивно-масових заходах. На цей процес впливатиме низка чинників, які здатні сприяти чи перешкоджати йому. За допомогою SWOT-аналізу ми виокремили такі чинники: внутрішні та зовнішні, які перешкоджають залученню населення до СМЗ; внутрішні та зовнішні, які сприяють залученню населення до спортивно-масового заходу. Також на цьому етапі важливо зібрати інформацію про причини цих рішень та врахувати їх при плануванні наступних СМЗ.

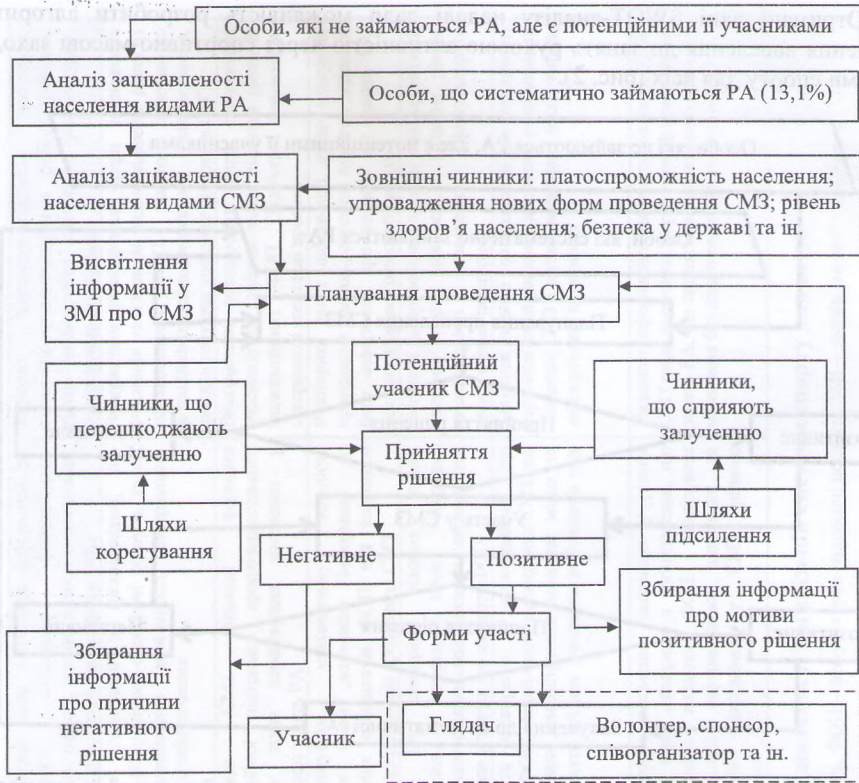

Рис. 3. Схема алгоритму залучення населення до оздоровчої рухової активності на підготовчому етапі проведення спортивно-масових заходів

Участь у спортивно-масовому заході залежить від позитивного чи негативного впливу чинників на процес залучення населення до цих заходів на реалізаційному етапі (рис. 4).

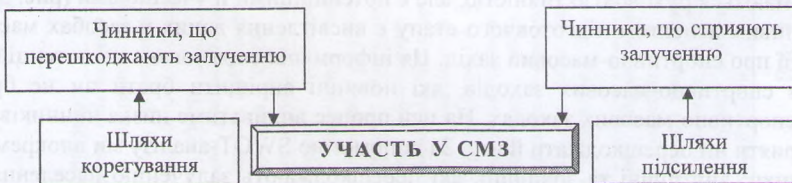

Рис. 4. Схема алгоритму залучення населення до оздоровчої рухової активності на реалізаційному етапі проведення спортивно-масових заходів

На цьому етапі важливо проводити аналіз чинників, що перешкоджають залученню, та проводити корегувати їх. Чинники, що сприяють залученню, потребують підсилення. Участь у СМЗ дає певний результат, який можна розглядати у двох аспектах: як результат учасника та результат установи, яка проводила цей захід (рис. 5).

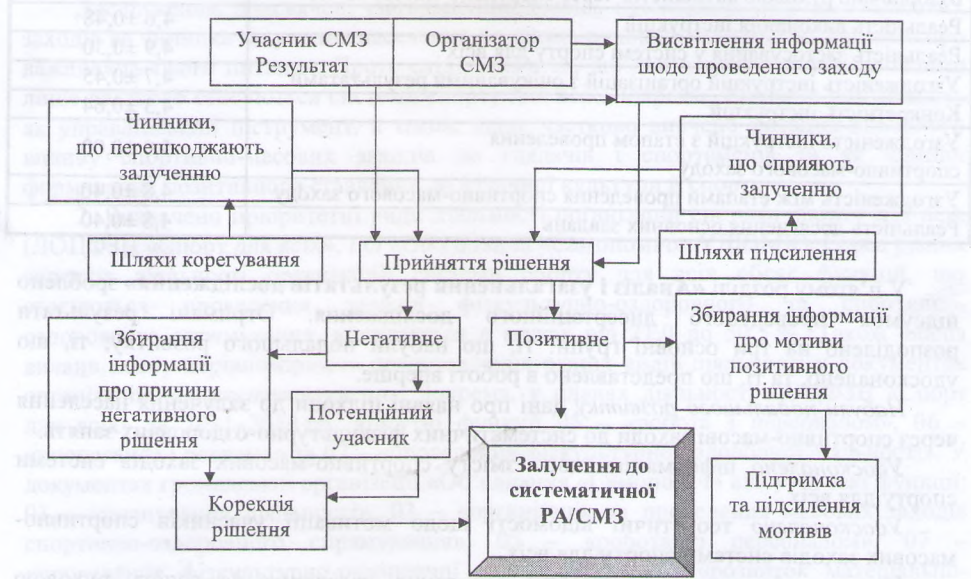

Рис. 5. Схема алгоритму залучення населення до оздоровчої рухової активності на підсумково-звітному етапі проведення спортивно-масових заходів

Важливим результатом для учасника спортивно-масового заходу буде рішення про подальшу участь у систематичних заняттях руховою активністю. На нього впливатимуть чинники внутрішнього та зовнішнього середовища. Негативне рішення потребує подальшого аналізу та встановлення його причин. Учасник, який прийняв негативне рішення, переходить у категорію потенційного учасника спортивно-масового заходу. Після встановлення причин, їх корекції потенційний учасник може перейти до систематичних занять руховою активністю або повинен буде повернутися на реалізаційний етап і брати участь у наступних спортивно-масових заходах. Важливою умовою ефективного залучення населення до занять руховою активністю є наявність названої діяльності на всіх етапах проведення спортивно-масових заходів та тісний взаємозв'язок між ними.

Установлена проектна ефективність доводить, що використання цього алгоритму справді сприяє досягненню поставленої мети та активізації оздоровчої рухової активності населення (табл. 2).

Експертне оцінювання проектної ефективності алгоритму (n=10)

Характеристики	Оцінка (бали) $\pm\sigma$
Повнота відображення процесу залучення до занять оздоровчою руховою активністю через спортивно-масові заходи	5,0 \pm 0,00
Реальність виконання інструкцій	4,6 \pm 0,48
Реальність застосування у системі спорту для всіх	4,9 \pm 0,30
Узгодженість інструкцій організацій з очікуваними результатами	4,7 \pm 0,45
Конкретність інструкцій	4,3 \pm 0,64
Узгодженість інструкцій з етапом проведення спортивно-масового заходу	5,0 \pm 0,00
Узгодженість між етапами проведення спортивно-масового заходу	4,8 \pm 0,40
Реальність досягнення основних завдань	4,8 \pm 0,40

У п'ятому розділі «Аналіз і узагальнення результатів дослідження» зроблено підсумок проведеного дисертаційного дослідження. Отримані результати розподілено на три основні групи: ті, що набули подальшого розвитку; ті, що удосконалено, та ті, що представлено в роботі вперше.

Набули подальшого розвитку дані про наявні підходи до залучення населення через спортивно-масові заходи до систематичних фізкультурно-оздоровчих занять.

Удосконалено інформацію щодо змісту спортивно-масових заходів системи спорту для всіх.

Удосконалено теоретичні відомості щодо мотивації учасників спортивно-масових заходів системи спорту для всіх.

Уперше обґрунтовано алгоритм залучення населення до занять руховою активністю через спортивно-масові заходи системи спорту для всіх. Алгоритм побудовано на засадах трьох основних етапів проведення спортивно-масових заходів: підготовчому, реалізаційному та підсумково-звітному.

Уперше встановлено стратегію діяльності організацій системи спорту для всіх з урахуванням сильних і слабких сторін, можливостей і загроз їх зовнішнього середовища. Проведено SWOT-аналіз процесу залучення населення до занять руховою активністю через спортивно-масові заходи, на основі якого запропоновано стратегію підвищення ефективності діяльності організацій системи спорту для всіх шляхом мінімізації загроз та підсилення можливостей.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз даних наукової і методичної літератури та інтернету свідчить, що впродовж останніх десятиріч в Україні здійснюється активна робота на загальнодержавному рівні з розвитку системи спорту для всіх. Це підтверджено затвердженням та реалізацією різноманітних програм, спрямованих на популяризацію фізичної культури та спорту, залученням населення до занять руховою активністю. Зокрема, серед програм – Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту (2005–2016), Національна стратегія з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб

життя – здорова нація», Державна цільова соціальна програма розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року та інші. Сучасна система залучення населення до оздоровчої рухової активності характеризується використанням різноманітних засобів. Серед основних засобів залучення населення до занять оздоровчою руховою активністю вбачаємо проведення спортивно-масових заходів.

Дослідження, присвячені узагальненню досвіду проведення спортивно-масових заходів як чинника залучення населення до занять руховою активністю, свідчать про важливість цього питання. Проте слід зазначити, що досліджені аспекти проблеми лише частково стосуються системи спорту для всіх. Зокрема, змагання розглядають як управлінський інструмент, а також лише частково вивчено питання виховного впливу спортивно-масових заходів на глядачів і спортсменів та як чинник формування позитивного ставлення до фізичної культури й спорту.

2. Визначено пріоритетні види діяльності організацій системи спорту для всіх (ЛОЦФЗН «Спорт для всіх», ГО «Об'єднання «Самопоміч», УДЮМК). Серед різних аспектів діяльності організацій системи спорту для всіх обсяг функцій, що стосуються проведення заходів фізкультурно-оздоровчого та спортивно-оздоровчого спрямування, коливається в межах від 21,0 до 50,5 %. Також аналіз виявив певну нерівномірність представлення різних видів діяльності у документах організаційного регламентування. Зокрема, у планах діяльності ЛОЦФЗН «Спорт для всіх» за 2011–2014 рр. відсутні функції 05 – «робота з персоналом», 06 – «пропаганда і реклама» та 07 – «проведення фізкультурно-оздоровчої діяльності». У документах громадської організації «Об'єднання «Самопоміч» відсутні такі функції: 01 – «планування діяльності», 03 – «організація та проведення масових заходів спортивно-оздоровчого спрямування», 05 – «робота з персоналом», 07 – «проведення фізкультурно-оздоровчої діяльності», 08 – «розвиток матеріально-технічної бази», 10 – «контроль діяльності».

Установлено, що у заходах фізкультурно-оздоровчого та спортивно-оздоровчого спрямування беруть участь представники різних вікових груп. Так, до заходів фізкультурно-оздоровчого спрямування було залучено 65,0 % дітей і підлітків та 26,0 % осіб усіх вікових категорій, а у спортивно-оздоровчих заходах беруть участь переважно дорослі учасники (72,0 %) та люди похилого віку (19,0 %).

Визначено, що інформаційна підтримка, згідно зі звітами про діяльність організацій системи спорту для всіх, займає 54,0 % серед інших видів діяльності.

Аналіз основних видів інформаційної підтримки організацій системи спорту для всіх свідчить, що «Рубрика на радіо», «Сюжети на телебаченні», «Рубрика у газеті» та «Робота у соціальних мережах» займають по 21,0 % від загальної кількості, решта 16,0 % – «Афіші та борди».

3. Визначено, що найбільш впливовими причинами початку занять оздоровчою руховою активністю опитаних учасників (n = 422) заходів («Тиждень доступного спорту», «Ярмарок спорту», змагання з гирьового спорту, змагання з настільного тенісу, фестиваль «Мама, тато, я – спортивна сім'я») є зміцнення здоров'я, підвищення рівня розвитку фізичних якостей, задоволення природної потреби у рухах. Проте слід зазначити, що ці причини мають різну значущість для різних вікових категорій респондентів. Так, для молодіжного та першого періоду зрілого віку на першому місці причина – підвищення рівня розвитку фізичних якостей

(50,4 % та 58,6 %). Природна потреба в рухах є на першому місці у представників другого періоду зрілого віку (65,4 %). Серед причин, які зазначили учасники спортивно-масових заходів, що систематично не займаються оздоровчою руховою активністю, перше місце посіла «відсутність вільного часу».

Також результати опитування учасників спортивно-масових заходів дають підстави стверджувати, що відвідування спортивно-масового заходу позитивно впливає на формування мотивації до занять руховою активністю. Так, переважна більшість учасників заходу (80,0 %) відповіла, що в них виникло бажання більше дізнатися про користь від занять оздоровчою руховою активністю.

4. Сформовано перелік чинників, що впливають на процес залучення населення до занять оздоровчою руховою активністю через спортивно-масові заходи. Чинники були поділені на чотири окремі блоки, що належать до внутрішнього чи зовнішнього середовищ діяльності організацій системи спорту для всіх.

За результатами експертного оцінювання ($0,918 < W < 1$) кожен чинник було зараховано до сильних або слабких сторін внутрішнього середовища, можливостей або загроз зовнішнього середовища діяльності організацій системи спорту для всіх.

Установлено стратегію діяльності організацій системи спорту для всіх (ЛОЦФЗН «Спорт для всіх», ГО «Об'єднання «Самопоміч», УДЮМК) на трьох етапах проведення спортивно-масових заходів на основі проведеного SWOT-аналізу. Реалізацію запропонованої стратегії підсилено такими умовами: наявність співпраці з фізкультурно-спортивними закладами; взаємодія з державними органами управління фізичною культурою та спортом; велика кількість учасників спортивно-масових заходів; насичення ринку організаціями, які надають фізкультурно-оздоровчі послуги; використання інноваційних видів інформаційної підтримки спортивно-масових заходів; залучення до проведення спортивно-масових заходів спонсорів та меценатів; існування нових видів донесення інформації до потенційного споживача фізкультурно-оздоровчих послуг; потреба населення у зміцненні здоров'я та ін.

5. Розроблено алгоритм залучення населення до занять оздоровчою руховою активністю через спортивно-масові заходи системи спорту для всіх, який базується на трьох етапах проведення спортивно-масових заходів системи спорту для всіх (підготовчому, реалізаційному, підсумково-звітному); містить у структурі результати експертного оцінювання (чинники внутрішнього та зовнішнього середовища, що сприяють чи перешкоджають залученню населення до занять оздоровчою руховою активністю на кожному з етапів); передбачає можливість повторного проходження попереднього етапу алгоритму учасниками спортивно-масових заходів системи спорту для всіх задля підвищення ефективності залучення населення до занять оздоровчою руховою активністю; важливим елементом ефективної роботи є двосторонній зв'язок між суб'єктом та об'єктом процесу залучення до занять оздоровчою руховою активністю.

Практичне застосування розробленого алгоритму доцільно здійснювати з урахуванням умов кожної окремої організації системи спорту для всіх.

Перспективи подальших досліджень полягають у подальшому вивченні та пошуку шляхів підвищення ефективності функціонування системи спорту для всіх,

активізації проведення систематичних занять руховою активністю для різних верств населення країни.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Турка Р. Спортивно-масові заходи в системі спорт для всіх як засіб залучення населення до систематичних занять руховою активністю / Ростислав Турка // Науковий часопис. НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура та спорт) : [зб. наук. пр.]. – Київ, 2013. – Вип. 7 (33), т. 3. – С. 322–328.

2. Турка Р. «Тиждень доступного спорту» як засіб залучення населення до фізкультурно-оздоровчої діяльності / Ростислав Турка // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фізичного виховання, спорту і здоров'я людини. – Львів, 2013. – Вип. 17, т. 4. – С. 186–192.

Видання внесено до міжнародної наукометричної бази даних Index Copernicus.

3. Турка Р. Спортивно-масові заходи як системоутворювальний чинник діяльності центрів «Спорт для всіх» / Ростислав Турка // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фізичного виховання, спорту і здоров'я людини. – Львів, 2014. – Вип. 18, т. 4. – С. 155–160.

Видання внесено до міжнародної наукометричної бази даних Index Copernicus.

4. Турка Р. Популяризація спортивних занять та рухової активності громадським об'єднанням "Самопоміч" [Електронний ресурс] / Ростислав Турка, Ольга Жданова, Любов Чеховська // Спортивна наука України. – 2015. – № 6 (70). – С. 44–49. – Режим доступу : <http://sportscience.ldufk.edu.ua/index.php/snu/article/view/374>

Видання внесено до міжнародних наукометричних баз даних Google Scholar, ResearchBib, CiteFactor, Bielefeld Academic Search Engine (BASE), Scientific Indexing Services (SIS), Advanced Science Index, Index Copernicus.

Внесок здобувача полягає у збиранні емпіричних даних та інтерпретації результатів.

5. Chekhovska L. Mass sport events in the activity of children and youth clubs in Lviv to involve children into physical activity / L. Chekhovska, R. Turka // Journal of Physical Education and Sport. – 2015. – Vol. 15, Is. 2, art. 81. – P. 538–542. doi:10.7752/jpes.2015.02081.

Видання внесено до міжнародної наукометричної бази даних SCOPUS.

Внесок здобувача полягає у збиранні емпіричних даних, їх статистичній обробці, інтерпретації результатів.

6. Приступа Є. Система підготовки спортивно-масових заходів у спорті для всіх / Євген Приступа, Любов Чеховська, Ростислав Турка // Фізична активність, здоров'я і спорт. – 2017. – № 2 (28). – С. 69–77.

Видання внесено до міжнародних наукометричних баз даних Advanced Science Index, CiteFactor, Google Scholar, Research Bible, Scientific Indexing Service (SIS).

Внесок здобувача полягає у збиранні емпіричних даних та інтерпретації результатів.

7. Турка Р. Алгоритм залучення населення до рухової активності через спортивно-масові заходи / Ростислав Турка // Фізична активність, здоров'я і спорт. – 2017. – № 3 (29). – С. 78–84.

Видання внесено до міжнародних наукометричних баз даних Advanced Science Index, CiteFactor, Google Scholar, Research Bible, Scientific Indexing Service (SIS).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

8. Жданова О. Роль ярмарки спорту в популяризації фізкультурно-спортивних занять / Ольга Жданова, Ростислав Турка // XIII Международная научная сессия по итогам НИР 2012 года «Научное обоснование физического воспитания, спортивной тренировки и подготовки кадров по физической культуре и спорту». Молодежь – науке. Актуальные проблемы теории и методики физической культуры и спорта : материалы Междунар. науч.-практ. конф. – Минск : БГУФК, 2013. – Ч. 3. – С. 123 – 126.

Внесок здобувача полягає у збиранні емпіричних даних, їх статистичній обробці.

9. Турка Р. Інформаційна підтримка спортивно-масових заходів в системі «спорт для всіх» / Ростислав Турка // Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення : матеріали ІХ Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. – Львів : ЛДУФК, 2014. – С. 154–159.

10. Турка Р. Етапи проведення спортивно-масових заходів у системі масового спорту (спорту для всіх) / Ростислав Турка, Любова Чеховська, Уляна Шевців // Економіко-соціальні відносини в галузі фізичної культури та сфери обслуговування : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. – Львів. 2017. – С. 164–166.

Внесок здобувача полягає в обґрунтуванні етапів проведення спортивно-масових заходів системи спорту для всіх.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

11. Турка Р. Мотиваційні пріоритети учасників масових рекреаційних заходів системи спорту для всіх / Ростислав Турка, Тетяна Клімченко // Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення : матеріали Х Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. – Львів : ЛДУФК, 2016. – С. 192–195.

Внесок здобувача полягає в інтерпретації результатів, підготовці публікації до друку.

АНОТАЦІЯ

Турка Р. О. Активізація оздоровчої рухової активності населення з використанням спортивно-масових заходів системи спорту для всіх. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання та спорту зі спеціальності 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення. – Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського, Львів, 2019.

Дисертаційну роботу присвячено проблемі залучення населення до занять оздоровчою руховою активністю через спортивно-масові заходи системи спорту для всіх.

У процесі дослідження було вперше встановлено стратегію діяльності організацій системи спорту для всіх, обґрунтовано та розроблено алгоритм залучення населення до рухової активності через спортивно-масові заходи. Розроблений алгоритм базується на основі проведеного експертного оцінювання, SWOT-аналізу діяльності організацій системи спорту для всіх та структурно-функціональному аналізу документів організаційного регламентування.

Результати визначення проектної ефективності алгоритму підтверджують його дієвість в активізації оздоровчої рухової активності населення. Це дало підстави рекомендувати розроблений алгоритм для впровадження в діяльність організацій системи спорту для всіх.

Ключові слова: система спорту для всіх, спортивно-масові заходи, залучення, оздоровча рухова активність.

АННОТАЦІЯ

Турка Р. О. Активизация оздоровительной двигательной активности населения с использованием спортивно-массовых мероприятий системы спорта для всех. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата наук по физическому воспитанию и спорту по специальности 24.00.02 – физическая культура, физическое воспитание разных групп населения – Львовский государственный университет физической культуры имени Ивана Боверского, Львов, 2019.

Диссертация посвящена проблеме привлечения населения к занятиям оздоровительной двигательной активностью через спортивно-массовые мероприятия системы спорта для всех.

В процессе исследования была впервые установлена стратегия деятельности организаций системы спорта для всех, обоснован и разработан алгоритм привлечения населения к двигательной активности через спортивно-массовые мероприятия. Разработанный алгоритм базируется на основе проведенной экспертной оценки, SWOT-анализа деятельности организаций системы спорта для всех и структурно-функционального анализа документов организационного регламентирования.

Результаты определения проектной эффективности алгоритма подтверждают его действенность в активизации оздоровительной двигательной активности населения. Это дало основания рекомендовать разработанный алгоритм для внедрения в деятельность организаций системы спорта для всех.

Ключевые слова: система спорта для всех, спортивно-массовые мероприятия, привлечение, оздоровительная двигательная активность.

ABSTRACT

Turka R.O. Activisation of health-related activity of the population using mass sports events in the sports for all system. – Qualifying scientific work on the rights of manuscripts.

The dissertation for obtaining the scientific degree of the candidate of physical education and sports in specialty 24.00.02 – physical culture, physical education of various population groups. – Lviv State University of Physical Culture named after Ivan Boberskyj, Lviv, 2019.

The dissertation is devoted to the problem of involving the population in the health-related motor activity through sports and mass activities in the sports for all system. The peculiarities of mass sports events in the sports for all system were investigated in order to justify the conditions of health-related motor activity with the use of mass sports events in the sports for all system.

The list of factors influencing the process of involving the population in occupational health activity is determined. To confirm the impact of these factors on the activities of organizations of the sports for all system and the process of involving the population in physical activity through sports and mass events, we have conducted an expert evaluation.

Conducting the research, the activity strategy of organizations in the sports for all system was first established, the algorithm for involving the population in motor activity through mass sports events was substantiated and developed.

The strategies take into account the strengths and weaknesses of the internal environment, the opportunities and threats of the external environment of the activities of sports organizations for all. The algorithm reflects the main stages of carrying out sports and mass events: preparatory, implementation and final ones. It involves the participants taking certain sequential steps that will enhance their motor activity, incorporate into its structure the results of peer review (internal and external factors that promote and impede the involvement of the population in the health-related motor activity at each stage), provide for the possibility of repeated participation by participants of mass sports events in the sports for all system, in order to increase the efficiency of involvement of the population in health-related activity, an important element of effective work is a mutual relationship between the subject and the object of the process of engaging in health-related physical activity.

The algorithm is based on the SWOT-analysis of the activities of the organizations in the sports for all system and the structural-functional analysis of the documents of the organizational regulation.

An important condition for effective involvement of the population in motor activity is the presence of these activities at all stages of sports events and close relationship between them.

Thus, justifying the algorithm of engaging the population in physical activity determined the conditions for the activation of health-related motor activity.

The results of determining the design efficiency of the algorithm confirm its effectiveness in activating the health-related motor activity of the population. This gave reason to recommend the developed algorithm for implementation in the activity of organizations in the sports for all system.

Keywords: sports for all system, mass sport events, involvement, health-related physical activity.

Підписано до друку 18.09.2019 р.
Формат 60×84/16.
Папір друкарський. Ум. друк. арк. 0,9.
Зам. № 73. Наклад 100 пр.

Видавництво «ПАІС»
Реєстраційне свідоцтво ДК № 3173 від 23 квітня 2008 р.
вул. Гребінки 5, оф. 1, м. Львів, 79007
тел.: (032) 255-49-00, (032) 261-24-15
e-mail: pais.druk@gmail.com; <http://www.pais.com.ua>